

C02a – mashq: Tuproqning fizik xususiyatlari

ORGANIK MODDA: TUPROQ RANGINI ANIQLASH

10a-10b - ma'lumot plakatları.

DOLZARBLIGI

Tuproq rangi tuproq sifatining juda muhim ko'rsatkichidir, chunki u organik moddalar (OM) kabi qiyin aniqlanadigan tarkibi va tuproqning boshqa foydali xususiyatlarining bilvosita ko'rsatkichi hisoblanadi. Tuproq organik moddasi tuproqdagi aksariyat biologik, kimyoviy va fizik jarayonlarni tartibga solishda muhim rol o'ynaydi, ular birgalikda tuproqning sog'lomligini belgilaydi. Ushbu mashq uchun biz shunchaki tuproqning yuqori qatlamining rangini baholashimiz kerak: agar unda organik moddalar ko'p bo'lsa, yuza qatlam to'q rangda bo'lganligi tufayli aniqroq ko'rinadi. Tuproq rangining o'zgarishi ma'lum bir yerdan foydalanish yoki tuproqni boshqarish sharoitida organik moddalarning o'zgarishi haqida umumiy ma'lumot berishi mumkin.

MATERIALLAR

Kichik qo'l belkuragi

JARAYON

1) Kichik qo'l belkuragi yordamida kamida ikkita tuproq namunasini oling: biri daladan, ikkinchisi eng yaqin dala chetidan yoki shunga o'xshash himoyalangan/buzilmagan hududdan.

© S. Pioli

2) Tuproq namunalari rangidagi nisbiy farqni solishtiring. Tuproq rangining nisbiy o'zgarishini aniqlash uchun quyidagi baholash misolida keltirilgan uchta fotosuratdan foydalaning.

© S. Pioli

**USULNING
AFZALLIKLARI**

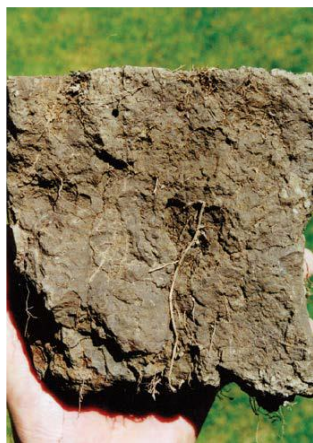
Amalga oshirish oson, maxsus vosita talab qilinmaydi. Turli tuproqlarni solishtirish mumkin.

<p>USULNING KAMCHILIKLARI</p>	<p>Rang sub'ektivdir, bu usul har doim mos tekshirilayotgan tuproqqa nisbatan qo'llanilishi kerak, uni ba'zan topish oson emas. Rang har doim ham to'g'ridan-to'g'ri yoki faqat organik modda bilan bog'liq emas va barcha tuproqlar ham organik moddalar miqdoridagi o'zgarishlar bilan sezilarli rang o'zgarishlarini ko'rsatmaydi.</p>
<p>SAVOLLAR</p>	<p>Hududlar o'rtasida tuproq rangida aniq farqlar bormi? Agar farqlar mavjud bo'lsa, qaysi tuproq quyuqroq ko'rinadi? Sizingcha, qaysi tuproqda organik moddalar ko'proq? Tuproq va o'simlik qoplaminig buzilishi bo'yicha ikki maydon o'rtasida qanday farq bor? Sizingcha, turli xil namunalar olinadigan joylarda organik moddalarning asosiy manbai nima?</p>

BAHOLASH AMALLARI²

YOMON	O'RTA	YAXSHI
<p>Tuproqning rangi himoyalangan /buzilmagan maydondan ancha oqarib ketgan. Yuza qatlamni yer osti qatlamlaridan farqlash mumkin emas.</p>	<p>Tuproq yuqori qatlaminig rangi to'siq chizig'i ostidagidan ko'ra ochroq, ammo rangdagi farq sezilmaydi. Yuza gorizontning rangi och bo'lib, pastki qatlamdan unchalik farq qilmaydi.</p>	<p>Tuproqning yuqori qatlami to'q va pastki gorizontdan sezilarli farq qiladi. Tuproqning yuqori qatlaminig rangi himoyalangan / buzilmagan hududga o'xshaydi.</p>

© FAO 2008

© FAO 2008

© FAO 2008

¹ <https://www.fao.org/3/i0007e/i0007e00.pdf>

² Tuproqning yuqori qatlaminig rangi tuproq turiga qarab sezilarli darajada farq qilishi mumkinligi sababli, fotosuratlar tuproqning mutlaq rangini emas, balki rang o'zgarishi darajasini ko'rsatadi.